

МЕТОДОЛОГІЯ ЕКОНОМІКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

В умовах ринкової економіки інтелектуальна власність у господарському обігу набуває статусу інтелектуального капіталу. Цей складний в економіці феномен знайшов своє теоретичне обґрунтування при розгляді сучасної ринкової інтелектуальної економіки, яка спирається на загальні основи теорії ринку, капіталу та підприємництва (бізнесу).

Сучасна ринкова інтелектуальна економіка - це змішана економіка, в якій інтелектуальний продукт створюється під впливом власних зусиль, які спрямовують підприємницьку активність на зростання інтелектуального капіталу, а держава регулює цей процес, встановлюючи правову структуру бізнесу і контролюючи її додержання. Економіка інтелектуальної власності вивчає питання організації підприємницької діяльності, які охоплюють організаційні форми та правові основи бізнесу, методи ціноутворення та оцінки вартості інтелектуального продукту, засоби мобілізації інтелектуального капіталу, систему сучасного обліку, фінансових відносин та процедури укладання угод.

У сучасній ринковій економіці є два основні способи розпорядження майновими правами інтелектуальної власності: продаж (відчуження) майнових прав, за якого продавець втрачає ці права назавжди, отримуючи за них одноразову плату (ціну об'єктів інтелектуальної власності) або даруючи їх на безоплатній основі; передача майнових прав шляхом ліцензування, за якої продавець надає іншим особам дозвіл на здійснення певних дій у визначений період часу на певній території.

Основними суб'єктами відносин щодо комерціалізації інтелектуальної власності в сучасній ринковій економіці є: автори, творці інтелектуальних продуктів; трудові колективи, організації, діяльність яких пов'язана зі створенням та використанням об'єктів інтелектуальної власності; органи державного управління національною інноваційною системою; інвестори, що фінансують створення та використання об'єктів інтелектуальної власності; виробники та споживачі інтелектуальної продукції.

Відносини, що складаються між цими суб'єктами, набувають інституційного оформлення на різних сегментах ринку інтелектуальної власності. Серед цих сегментів можна виокремити такі:

1. Ринок авторських прав, на якому укладаються угоди: про передачу виключних прав (надання дозволу на використання твору певним способом у встановлених договором межах особі, яка отримує право забороняти подібні дії іншим особам); про передачу невиключних прав (надання дозволу на використання твору певній особі, що не виключає

можливості його використання автором або іншими особами, які отримали аналогічний дозвіл).

2. Ринок прав на програми для ЕОМ і бази даних, на якому укладаються такі види авторських договорів: про часткову передачу виключних прав; про передачу всіх майнових прав; про передачу невиключних прав.

3. Ринок прав на товарні знаки та знаки обслуговування, на якому укладаються угоди щодо надання власником товарного знака (знака обслуговування) дозволу на його використання контрагентам за дотримання певних умов (терміну, території, способів, вимог щодо якості товару або послуги тощо).

4. Ринок патентних прав, на якому укладаються угоди щодо передачі прав на використання об'єктів промислової власності, що охороняються патентами (винаходів, корисних моделей, промислових зразків тощо).

5. Ринок ноу-хау, інжинірингових послуг тощо, на якому укладаються такі угоди: про передачу ноу-хау в матеріалізованій формі (документи, фотографії, комп'ютерні програми, баз даних); про передачу ноу-хау в не матеріалізованій формі (консультації, навчання, технологічна допомога); про надання інжинірингових послуг тощо.

Людські ресурси та інтелектуальні ресурси розглядаються разом як інтелектуальний потенціал, який не має вартісної оцінки, а вимірюється кількістю працюючих та кількістю ідентифікованих об'єктів інтелектуальної власності. При визначенні вартості інтелектуального потенціалу він стає інтелектуальним капіталом.

Інтелектуальна власність в системі господарської діяльності набуває статусу нематеріальних активів. Вона супроводжує інвестиційну та інноваційну діяльність. Об'єкти права інтелектуальної власності в господарській діяльності виступають активами, які мають відповідні ознаки, і, перш за все, ціну (вартість). Їх використання слід розглядати з позиції економіки, інвестицій, ціноутворення, бухгалтерського обліку.

Нематеріальний актив, отриманий в результаті розробки, слід відображати в балансі за умов, якщо підприємство має:

- намір, технічну можливість та ресурси для доведення нематеріального активу до стану, у якому він придатний для реалізації або використання;
- можливість отримання майбутніх економічних вигод від реалізації або використання нематеріального активу;
- інформацію для достовірного визначення витрат, пов'язаних з розробкою нематеріального активу.

Таким чином, у сучасній ринковій економіці використовуються різні методи та правові угоди щодо врегулювання передачі або продажу об'єктів інтелектуальної власності.

Література

1. Гордійчук А.С., Стахів О.А. *Економіка інтелектуальної власності*. - Рівне.: НУВГП - 2012. - 330 с.

2. *Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Статистичний збірник*. Київ: Держкомстат, 2008

3. Гордійчук А.С. *Економіка підприємства* – А.С. Гордійчук, О.А. Стахів; Рівненський державний технічний університет. – РДТУ 2000.